

'Terug naar de bedoeling' - hoorzitting Kamercommissie Onderwijs

Kees Boele - voorzitter CvB Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

9 november 2015

1. Waarom zijn wij er als HBO? Voor het opleiden en vormen van (overwegend) jonge mensen voor een dynamische beroepspraktijk in een ingewikkelde wereld.
 - a. De B staat in het midden. Dat is onze uniciteit. Daarop moet alles gericht zijn in het HBO. Wij zijn bij uitstek van de driehoek 'onderwijs, onderzoek, praktijk'.
 - b. De O van onderwijs. We praten veel over 'leren leren', een 'leven lang leren'. Prima, maar *onderwijs* is een prachtig woord: de docent *wijst* op dingen waar een student soms *niet* om vraagt. Dat is hard nodig voor onze jonge generatie, die leidt aan infobesitas en desoriëntatie, en van wie volgens onze studentpsychologen 40 % problemen heeft (dat zijn er op de HAN 13.000). Het is precies onze *publieke* taak.
 - c. De H. Daarom praktijkgericht onderzoek van belang. Maar 'hoger' is wel een bijvoeglijk naamwoord bij beroepsonderwijs.
2. Daarom ben ik blij met de SA, omdat deze tintelt van liefde voor dit onderwijs. Ik ben blij dat zij pleit voor kwalificatie *en* vorming, uitdagend onderwijs, versterking van onderzoek in hbo, kleinschalige leergemeenschappen, kwaliteitscultuur, toegankelijkheid, goede aansluiting, de hbo-masters, studiesucces en dergelijke. Eén ding telt: de student op de juiste plek krijgen. We moeten van 'doorstroom' naar 'wisselstroom', bijv. een beroepsgerichte WO-student naar een HBO-master, waar er veel te weinig van zijn.
3. Maar u moet de minister wijzen op vier gevaren.
 - a. De SA neigt naar overwaardering van de bijzondere dingen: *rondom* het gewone onderwijs: expertise-centra, profilering, excellentie- en honours-trajecten etcetera lijken de dingen die er *echt* toe doen. Er is een risico dat 80 % van de bestuurlijke focus naar de 20% bijzondere dingen gaat en dat je je *daarmee* profileert. Maar onze trots zou eerst en vooral moeten liggen in het uitstekend opleiden en vormen van die 80 % gewone MBO-ers en Havisten, van wie 40 % problemen heeft. Dat is nu juist de emancipatiefunctie van het HBO. Dat heeft ook alles met begroten te maken.
 - b. Kijk uit met leven lang leren. Volwassenonderwijs is in publiek onderwijs een mooier woord dan 'leven lang leren'. Pas op voor verdere privatisering.
 - c. De SA zegt steeds: 'Wat gaan WE doen?' Maar WE, dat moet zijn: studenten, docenten, bestuurders, onderzoekers *in Arnhem en Nijmegen*, samen met *ons* werkveld, toeleverende scholen en onze eigen MR. Als HAN gaan wij daarom in januari ons nieuwe instellingsplan tripartite ondertekenen, als een lokale prestatieafpraak met onze eigen belanghebbenden. *Geef* ons die ruimte en zadel ons niet op met al die in de SA genoemde generieke interventies, bijv. meer lectoren sec. Zelfs *binnen* de HAN moeten we differentiëren: de ene opleiding is gebaat bij betere studiebegeleiding, de andere bij meer internationalisering en een derde bij didactische impulsen. Het gaat om het *doel*: goed opgeleide en gevormde studenten.
 - d. Laat OCW niet van de wijs brengen door Schnabel *cs* met hun 'Onderwijs 2032' (p. 28), alsof de studenten zelf allemaal en helemaal hun eigen weg kunnen kiezen.
4. Docenten hebben soms mooie ideeën voor een beter curriculum, maar krijgen ze niet in de dikke kaders gewurmd en zijn doodsbang voor fouten. Het 'prachtige risico van onderwijs' (Biesta) moeten

we juist *niet* mijden. Onderwijs is een gebeurtenis, niet een machine die je kunt inregelen. Stimuleer daarom het OCW-plan voor 'regelvrije zones'. De minister kiest terecht 'voor beleid waar de docent eigenaar is van het onderwijs en waar de student centraal staat' en roept 'instellingen op het eigenaarschap over kwaliteitszorg meer naar zich toe te trekken'. Dat heeft iets van een paradigma-wisseling, zoals beschreven door Thomas Kuhn (1922 – 1996). De ene 'normale' periode, waarin wetenschappers volgens een vast stramien werken en vooral 'puzzelen' *binnen* het systeem (niet gericht op grote vernieuwingen), gaat via een onverwachte 'anomalie' over in de andere. Aanvankelijk is er weerstand en onzekerheid en gaat men het *bestaande* systeem *verfijnen*. Maar langzamerhand voelt iedereen dat het niet meer werkt, wordt de anomalie erkend en komt er een nieuw paradigma. Welnu, wij moeten in het onderwijs het paradigma van New Public Management loslaten, waarin professionalisering protocollering is geworden (met meer aandacht voor het systeem, dan voor de bedoeling), met bedrijfsmatige afspraken tussen hogescholen en OCW, loslaten. We moeten van het systeem terug naar de bedoeling ervan. Laten we daarom niet blijven puzzelen *binnen* het systeem (bijv. hoeveel contacttijd, welke overhead-indicator), terwijl iedereen voelt dat vernieuwing *van* het systeem nodig is. Kijk naar piloten en advocaten: zij normeren zichzelf, zijn ook streng op elkaars kwaliteit, hebben tuchtrecht en registers. Zo was het in de gilden ook.

5. Daarom: liever een wet 'versterking onderwijs- of docentenkracht' dan 'bestuurskracht'.